

MONITORIZAREA DE CĂTRE ONG-URI A ALEGERILOR PARLAMENTARE DIN REPUBLICA MOLDOVA DIN 24 FEBRUARIE 2019

MONITORING OF THE PARLIAMENTARY ELECTIONS IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA OF 24 FEBRUARY 2019 BY NGOS

Constantin BUSUIOC,
doctorand, Universitatea de Stat din Moldova

SUMMARY

The article analyzes the monitoring by the non-governmental organizations (NGOs) of the Moldovan parliamentary elections of 24 February 2019.

It highlights the purpose and purpose of these organizations in the conduct of parliamentary elections, specifying that monitoring activities are one of the forms of participation of social organizations and citizens in the electoral process, as well as contributing to the civic education of the population.

Keywords: *NGOs, Central Electoral Commission, electoral system, electoral ballot, national constituency, uninominal constituencies, mixed electoral system, electoral monitoring report, electoral campaigning activities.*

Politica are implicații pentru fiecare cetățean, indiferent de faptul că participă sau nu la procesul politic, întrucât prin activitățile pe care le desfășoară, dincolo de limitele vieții private, oamenii rezolvă și probleme ale vieții publice.

Alegerile sunt definitorii pentru politic, îndeosebi în noile democrații. Desemnarea de către popor a reprezentanților săi este una din paradigmele democrației contemporane. Alegerile parlamentare reprezintă modul de selecție a persoanelor pentru Parlament de către cei care sunt calificați, prin regulile unui sistem politic, să-și exprime opțiunea privind candidații.

E cert faptul că Parlamentul reprezintă instituția politică de bază a unui stat de drept și de aici, odată cu evoluția, dezvoltarea multilaterală a statului, trebuie să evolueze și parlamentarismul axându-se pe modele contemporane de organizare a activității autorității legislative. [1, p. 8]

Alegerile parlamentare constituie exerciții ale democrației, o formă de manifestare a suveranității de stat. Prin intermediul sistemului electoral se legitimează puterea, se formează un barometru al vieții politice, se constituie un instrument de selectare a guvernanților, iar cetățenii devin subiecți activi ai procesului de guvernare. [2, p. 84-85]

Rolul organizațiilor neguvernamentale (ONG-urilor) în monitorizarea alegerilor în Republica Moldova este unul major și extrem de important. În acest proces de monitorizare sunt implicate mai multe organizații nonguvernamentale ca: Inițiativa Civică „Pentru un Parlament Curat”, Asociația „Promo-LEX”, Asociația pentru Democrație Participativă „ADEPT”, Asociația Presei Independente (API), Centru de Investigații Jurnalistice (CIJM), Centrul pentru Jurnalism Independent (CJI), Coaliția civică „Pentru alegeri libere și corecte” și altele.

Scopul principal al acestor organizații nonguvernamentale în cadrul desfășurării alegerilor de diferite niveluri este monitorizarea echidistantă, analiza profundă a proceselor elec-

torale și anunțarea publică a rezultatelor acestora, cu comentariile și sugestiile de rigoare. Totodată, menirea acestor organizații este de a preveni anumite încălcări, de a minimaliza efectul negativ al abaterilor constatate și de a depune efortul necesar pentru schimbarea prevederilor legale ce împiedică desfășurarea corectă a alegerilor. Prin această activitate ele dau un plus de credibilitate întregului proces electoral. Activitățile de monitorizare reprezintă una din formele de participare a organizațiilor sociale și cetățenilor în procesul electoral, contribuind, totodată, și la educația civică a populației.

La 24 februarie 2019 au avut loc alegerile în Parlamentul Republicii Moldova de legisla-tiva a X-a. Potrivit graficului de organizare a alegerilor, în intervalul 26 decembrie 2018 – 24 ianuarie 2019 a avut loc înregistrarea de Comisia Electorală Centrală (CEC) a candidaților în perimetrul circumscripției naționale, iar Consiliile electorale de circumscripție au realizat în-registrarea candidaților în cele 51 de circumscripții uninominale. Campania electorală s-a des-fășurat pe parcursul a 30 de zile, începând cu 25 ianuarie 2019.

În intervalul 6–20 februarie 2019, Comisia Electorală Centrală a adoptat 109 hotărâri pen-tru realizarea acțiunilor de organizare și desfășurare a alegerilor parlamentare din data de 24 februarie 2019. Scrutinul electorat a fost dublat și de referendumul consultativ. Este vorba de un plebiscit la care cetățenii urmau să se pronunțe dacă sunt de acord cu reducerea numă-rului deputaților de la 101 la 61. Totodată, alegătorii au trebuit să decidă dacă susțin ideea că poporul poate revoca din funcție deputații care nu-și îndeplinesc obligațiunile.

O particularitate a acestor alegeri parlamentare ține de faptul că scrutinul s-a realizat în baza sistemului electoral mixt. Potrivit Raportului Misiunii de Observare a Alegerilor în Mol-dova, „amendamentele legislative nu au avut un larg consens politic și au fost puternic criti-cate de părțile interesate interne și internaționale, precum și că au fost adoptate cu toate că recomandările Comisiei de la Veneția OSCE / ODIHR nu au fost luate în considerație. [3]

Drept urmare, cetățenii cu drept de vot au trebuit să aleagă 50 de deputați pe liste de partid și 51 de deputați în circumscripții uninominale. Dacă în circumscripția națională s-au înregistrat 15 concurenți electorali (partide și blocuri), atunci în circumscripții uninominale – 325 de candidați.

În scopul organizării alegerilor parlamentare au fost deschise 2 141 de secții de votare, dintre acestea 2 018 au fost deschise în Republica Moldova, inclusiv 47 în raioanele din stân-ga Nistrului, iar 123 peste hotare. Rata de participare la votare a alegătorilor a constituit 49,13%, fiind cea mai joasă de la declararea independenței de stat a Republicii Moldova.

Potrivit experților, pe parcursul anilor sistemul electoral moldovenesc a fost afectat de o serie de tipuri de tehnologii obscure: utilizarea resurselor administrative, mituirea alegă-torilor, provocările electorale, discreditarea și compromiterea oponentilor, utilizarea can-didaților „gemeni”, falsificarea rezultatelor alegerilor, invalidarea alegerilor etc. La fel și în scrutinul electoral din 24 februarie 2019 au fost sesizate mai multe încălcări din cele enun-țate mai sus. Mai mult ca atât, unii observatori vorbesc despre faptul că „am avut cea mai murdară campanie electorală după independență încoace”. [4]

Scrutinul a fost marcat de o mobilizare intensă a electoratului din raioanele din stânga Nistrului. Numărul alegătorilor din regiunea secesionistă se estimează la 38 000 de persoa-ne. S-a suspectat că unele partide ar fi contribuit la transportarea organizată a acestora fiind folosite resurse administrative. S-a constatat o participare a 42 000 de votanți a diasporei din Occident, dar și un absenteism al cetățenilor Republicii Moldova la București.

Cele mai multe decizii ale Comisiei Electorale Centrale (62 de hotărâri) s-au referit la acreditarea observatorilor naționali și internaționali. Scrutinul a fost monitorizat de 4 165 de observatori, inclusiv 3 389 naționali și 776 internaționali.

ONG-urile s-au inclus activ în procesul de monitorizare a campaniei electorale din 24

februarie 2019. În acest sens, s-a solicitat ca diaspora să poată vota în baza actelor de identitate expirate, acțiune respinsă însă de Curtea Constituțională. [5]

Un grup de organizații nonguvernamentale cu denumirea generică Inițiativă Civică „Pentru un Parlament Curat 2019” (IPC) a monitorizat atât listele candidaților prezentate de partidele politice cu șanse de a accede în viitorul Parlament, cât și ale candidaților independenți în circumscripția națională și în circumscripțiile uninominale. [6] Organizațiile fondatoare ale Inițiativei Civice „Pentru un Parlament Curat” au realizat monitorizări similare ale candidaților la alegerile parlamentare din 2009, 2010 și 2014. Inițiativa Civică „Pentru un Parlament Curat 2019” a făcut parte din proiectul implementat de organizațiile-partenere: Asociația pentru Democrație Participativă „ADEPT”, Asociația Presei Independente (API), Centrul de Analiză și Prevenire a Corupției (CAPC) și Centrul de Investigații Jurnalistice (CUM), cu sprijinul financiar al Fundației Soros-Moldova/Departamentul Buna Guvernare. La 21 ianuarie 2019 organizațiile constituate ale Inițiativei Civice „Pentru un Parlament Curat 2019” au publicat primele 45 de profiluri ale candidaților la alegerile parlamentare din 24 februarie 2019. Profilurile au fost realizate de jurnaliștii de investigație după monitorizarea candidaților în baza unor criterii de integritate. După documentare, profilurile au fost verificate de o echipă de juriști, apoi publicate pe portalurile www.moldovacurata.md și www.anticoruptie.md. În vederea responsabilizării clasei politice din Republica Moldova, Inițiativa Civică „Pentru un Parlament Curat 2019” a propus partidelor politice să completeze de sine stătător un chestionar pentru fiecare candidat inclus în listă, atât în circumscripția națională cât și în circumscripțiile uninominale. [7]

La 6 decembrie 2018, Asociația Presei Independente a emis o declarație referitoare la reflectarea alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019. Potrivit documentului, Asociația se angaja să „reflecte nepărtinitor și echidistant desfășurarea campaniei electorale în conformitate cu prevederile statutare ale API și cu normele deontologice ale jurnalisticii. S-a făcut apel către toți proprietarii/editorii instituțiilor mass-media din Republica Moldova să nu se lase influențați de concurenții electorali și să se abțină de la orice formă de manipulare a opiniei publice și de la promovarea discursului de ură, respectând pluralismul de opinii și principiile eticii profesionale. [8]

Centrul pentru Jurnalism Independent și Asociația Presei Independente au elaborat Raportul de monitorizare a mass-media, document implementat cu sprijinul financiar al National Endowment for Democracy (SUA), al Guvernului Suediei și al Agenției SUA pentru Dezvoltare Internațională. Obiectivul proiectului 1-a constituit monitorizarea și informarea publicului cu privire la comportamentul editorial al instituțiilor mass-media în perioada preelectorală și în campania electorală pentru alegerile parlamentare 2019 din Republica Moldova. Instituțiile mass-media supuse monitorizării au fost selectate în baza următoarelor criterii: a) forma de proprietate; b) geografie; c) limba de difuzare; d) notorietate/audiență. Astfel, au fost monitorizate instituțiile mass-media publice și private, cu acoperire națională, cvasinațională și regională, în limba română și în limba rusă. Potrivit autorilor Raportului, subiectele abordate de majoritatea canalelor monitorizate au vizat de cele mai multe ori domeniul politic. În multe cazuri a fost vorba despre evenimente de campanie desfășurate de unele partide, conferințe de presă la care s-au făcut totalurile campaniei, fiind lansate și diverse acuzații la adresa contracandidaților. A doua temă ca frecvență a fost procesul electoral, inclusiv subiecte despre activitatea Comisiei Electorale Centrale și procedura de vot în ziua scrutinului, urmate la mare distanță de subiecte privind corupția, problemele sociale, domeniul economic, domeniul sănătății și relațiile externe. De regulă, acestea au avut caracter electoral indirect, fiind vorba despre activități ale Președintelui și Președinției, ale diferitelor ministere și structuri guvernamentale etc. Cea mai mare diversi-

tate din punct de vedere tematic a fost atestată la NTV Moldova și Accent TV (politic, relații externe, probleme sociale, proces electoral, administrația publică locală, educație, minorități), PRO TV (proces electoral, politic, corupție, probleme sociale, integritate, diaspora), TV Centrală (politic, proces electoral, integritate, economic, administrația publică locală, societate civilă). [9]

La 11 ianuarie 2019, Asociația pentru Democrație Participativă „ADEPT” a lansat o versiune nouă a portalului www.alegeri.md unde a prezentat informații despre alegerile parlamentare din 24 februarie 2019, precum și despre scrutinele electorale anterioare. Portalul a oferit în prim-plan detalii despre noul sistem electoral, despre concurenții electorali în circumscripția națională și în circumscripțiile uninominale despre oferta electorală a concurenților etc. De asemenea, portalul a prezentat informații despre partidele politice din Republica Moldova și performanța acestora.

Directorul executiv al „ADEPT”, Igor Boțan, a specificat că lansarea respectivei platforme este legată de schimbarea sistemului electoral și se vrea ca finalitate crearea unei enciclopedii a proceselor electorale din Republica Moldova. [10]

În cadrul unei conferințe de presă susținute la 23 ianuarie 2019 a fost lansat primul raport de monitorizare din perspectiva incluziunii persoanelor cu dizabilități, de etnie romă, tineri și dimensiunea egalității de gen. Documentul a fost realizat în cadrul proiectului „Pledoaria societății civile pentru alegeri incluzive și corecte în Republica Moldova, conform recomandărilor UE și OSCE/ODIHR, precum și angajamentelor în domeniul drepturilor omului”, implementat de Fundația Est-Europeană, în parteneriat cu Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare, Pilgrim Demo și Târna Rom, finanțat de Uniunea Europeană și co-finanțat de Suedia. [11]

Raportul intermediar nr. 1 de monitorizare a alegerilor din perspectiva incluziunii persoanelor cu dizabilități a fost elaborat de Natalia Cojocar. Potrivit observatoarei, la alegerile parlamentare din 2019 au putut vota toți cetățenii care au atins vârsta majoratului, inclusiv persoanele cu dizabilități care au fost cândva declarate incapabile de instanțele de judecată, fapt datorat modificărilor în legislația națională care elimină restricțiile privind exercitarea dreptului la vot al acestui grup de persoane. S-a constatat faptul că până la 15 ianuarie nu toți concurenții electorali și-au făcut publice programele electorale. Doar unul din programele electorale analizate includea persoanele cu dizabilități ca grup țintă vizat și conținea prevederi formulate specific pentru această categorie de cetățeni. Paginile web ale concurenților electorali nu corespund standardelor internaționale în materie de accesibilitate WCAG. [12]

Totodată, s-au monitorizat și alegerile parlamentare prin prisma dimensiunii egalității de gen. S-a ajuns la concluzia că partidele politice au respectat cota minimă de gen; în primele zece locuri de pe toate listele concurenților electorali se află doar 18% de femei; deși sunt mai multe femei candidate, acestea sunt plasate în marea majoritate pe locuri neeligibile; nivelul de prezență a femeilor pe listele de candidați rămâne a fi foarte diferit de la partid la partid; ponderea femeilor candidate pentru circumscripțiile uninominale este de două ori mai mică comparativ cu circumscripția națională; niciun partid politic nu a respectat cota de gen de 40% pentru circumscripțiile uninominale; ponderea totală a femeilor candidate nu a crescut semnificativ comparativ cu alegerile precedente. [13]

La 21 februarie 2019, Coaliția Civică Pentru Alegeri Libere și Corecte a lansat o declarație referitoare la principalele constatări ale organizațiilor-membre cu privire la perioada electorală și preelectorală. S-a atenționat asupra faptului că se încalcă standardele „pentru un proces electoral liber și corect” în aceste circumstanțe. Coaliția a făcut apel către instituțiile statului, organele electorale și concurenții electorali să depună eforturi pentru ca votarea și

anunțarea rezultatelor să aibă loc într-o manieră corectă, fără încălcări, astfel încât alegerea cetățeanului să fie reflectată corect în noul Legislativ. [14]

La 25 februarie, imediat după alegeri, Coaliția Civică „Pentru Alegeri Libere și Corecte” a apreciat într-o declarație drept incorecte și parțial libere alegerile parlamentare din 24 februarie 2019. Aprecierea a fost făcută prin prisma gradului de respectare a principiilor pentru alegeri libere și corecte de către toți actorii electorali și în baza următoarelor constatări privind desfășurarea perioadei pre-electorale, electorale și a zilei alegerilor: modificarea regulilor de joc în ajunul alegerilor; utilizarea resurselor administrative în perioada electorală; coruperea alegătorilor; limitarea dreptului la vot și de a depune contestații ale cetățenilor moldoveni aflați peste hotare; soluționarea neuniformă a litigiilor și a conflictelor electorale; deficiențe și erori în Registrul de Stat al Alegătorilor (RSA) și listele electorale; menținerea plafoanelor înalte pentru donații făcute partidelor; mass-media controlată politic; femeile, tinerii, persoanele cu dizabilități și persoanele de etnie romă continuă să fie subreprezentate; intimidarea observatorilor naționali și tentative de compromitere a campaniilor de educație civică; intimidarea concurenților electorali și alegătorilor. [15]

În cadrul programului „Democrație, Transparență și Responsabilitate”, susținut financiar de către Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare (USAID), desfășurat de Asociația „Promo-LEX” a fost organizată Misiunea de observare a alegerilor parlamentare din data de 24 februarie 2019. [16] A fost singura organizație din Moldova care a realizat o monitorizare la nivel național. Observatorii „Promo-LEX” au monitorizat 2 094 de secții de votare. Printre încălcările semnalate au fost 59 de cazuri de oferire a recompenselor materiale sau bănești alegătorilor; 64 de cazuri ce pot fi calificate drept acte de agitație electorală sau PR negru la intrarea sau în incinta secției de votare pentru a determina simpatia alegătorilor; 50 de cazuri când în incinta secțiilor de votare s-au aflat anumite categorii de persoane neautorizate pe o perioadă de timp mai mare decât limita admisibilă conform prevederilor legale; peste 123 de cazuri, unde au avut loc situații ce pot fi interpretate drept transportare organizată a alegătorilor; 39 cazuri ce pot fi calificate drept acte de violență sau intimidare a alegătorilor ș. a. [17]

Ca urmare a cererii Comisiei Electorale Centrale, depuse la 4 martie 2019, la 9 martie Curtea Constituțională a confirmat legalitatea alegerilor parlamentare. [18] Au fost validate mandatele deputaților aleși în circumscripția națională și în circumscripțiile uninominale, au fost confirmate listele candidaților supleanți din partea Partidului Politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova” (35 de mandate), Blocului electoral „ACUM Platforma DA și PAS” (26 de mandate), Partidului Democrat din Moldova (30 de mandate), Partidului Politic „Șor” (7 mandate) și trei candidați independenți. Astfel, constatăm o reconfigurare a structurii politice în Legislativul de la Chișinău. În Parlamentul Republicii Moldova au fost incluse două formațiuni politice noi: „ACUM Platforma DA și PAS” și Partidul Politic „Șor”.

Monitorizarea de către ONG-uri a constatat că o parte din concurenții electorali au desfășurat o campanie activă și cu diverse activități de agitație electorală. Astfel, concurenții electorali au utilizat tradiționalele întâlniri cu alegătorii, concertele electorale, distribuirea publicității electorale, publicitatea stradală și în mass-media drept instrumente de agitație electorală, precum și organizarea activităților sportive, amplasarea corturilor de agitație electorală. Totodată, a fost constată utilizarea resurselor administrative de către unii concurenți electorali.

Conform totalizărilor monitorizării realizate de organizațiile neguvernamentale, scrutinul, în mare parte, nu a întrunit exigențele unui proces competitiv, care s-ar compara cu practica electorală din țările cu tradiții democratice durabile, datorită atmosferei tensionate, condițiilor inechitabile și a unor încălcări sau interpretări ale procedurilor de către organe electorale, funcționari electorali și din partea concurenților.

De menționat că contextul în care s-a desfășurat procesul electoral, trăgănarea negocierilor pentru crearea unei coaliții cu viitor benefic pentru popor demonstrează faptul că Republica Moldova se află în fața unei opțiuni cruciale care înseamnă stagnarea în situația actuală a reformelor foarte limitate sau relansarea acestora ca unica perspectivă de a obține un parcurs european.

BIBLIOGRAFIE

1. Popa V. Dreptul parlamentar al Republicii Moldova. Chișinău: ULIM, 1999.
2. Solomon C. Sistemul electoral. // Republica Moldova pe calea modernizării. Studiu enciclopedic, Chișinău, Tipografia Centrală, 2015, Misiunea de Observare a Alegerilor în Moldova. Alegeri Parlamentare, 24 Februarie 2019. Publicat de: ENEMO - Rețeaua Europeană a Organizațiilor de Monitorizare a Alegerilor. În: <http://alegeri.md/images/a/a3/Raport-intermediar-enemo-alegeri-parlamentare-2019.pdf> (accesat la 22.03.2019).
3. Erizanu Gh. Parlamentarele 2019. Republica Moldova. În: <http://erizanu.cartier.md/parlamentarele-2019-republica-moldova-11663.html> (accesat la 20.03.2019).
4. ONG-urile solicită ca diaspora să poată vota în baza actelor de identitate expirate. Ce spune CEC și OSCE. În: https://www.publika.md/alegeri-parlamentare-2019-ong-urile-solicita-ca-diaspora-sa-poata-vota-in-baza-actelor-de-identitate-expirate-ce-spune-cec-ti-osce_3033581.html (accesat la 10.03.2019).
5. Un grup de ONG-uri a publicat profilurile candidaților la alegerile parlamentare 2019. În: <https://www.zdg.md/stiri/stiri-sociale/video-un-grup-de-ong-uri-a-publicat-profilurile-candidatilor-la-alegerile-parlamentare-2019>. (accesat la 10.02.2019).
6. Inițiativa Civică „Pentru un Parlament Curat 2019”. Comunicat de presă. 21.01.2019. În: <http://www.e-democracy.md/filespr/2019-01-21-icpc-candidati-alegeri-parlamentare.pdf> (accesat la 24.01.2019).
7. Declarația membrilor API privind reflectarea alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019. În: <http://unghiul.com/declaratia-membrilor-api-privind-reflectarea-alegerilor-parlamentare-din-24-februarie-2019/> (accesat la 10.03.2019).
8. Monitorizarea mass-media în campania electorală pentru alegerile parlamentare 2019. Raport nr. 5 17-24 februarie 2019. În: <http://www.api.md/upload/PDF/Raport%20monitorizare%20mass-media%205.pdf> (accesat la 20.03.2019).
9. Lansarea noului site dedicat alegerilor și partidelor din Republica Moldova- alegeri.md. În: <http://www.e-democracy.md/adept/activities/alegeri-md-versiune-noua/> (accesat la 12.03.2019).
10. „Cât de incluzive sunt alegerile din 2019?!” . Primul raport de monitorizare. În: <http://eef.md/index.php?pag=news&id=931&rid=1374&l=ro> (accesat la 12.03.2019).
11. Cojocar N. Raport intermediar nr. 1 de monitorizare a alegerilor din perspectiva incluziunii persoanelor cu dizabilități în cadrul alegerilor parlamentare 2019, p. 14. În: <http://eef.md/media/files/files/ranort-l-incluziunea-persoane-dizabilitati-parlamentare-20196501343.pdf> (accesat la 12.03.2019).
12. Ivașcu R., Andronache A., Buzu A. Locul femeilor în alegeri. Analiza preliminară a candidaților pentru alegerile parlamentare din 2019 prin prisma dimensiunii egalității de gen, Chișinău, ianuarie 2019. În: (accesat la 05.03.2019).
13. Declarația Coaliției Civice Pentru Alegeri Libere și Corecte înainte de ziua alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019. În: <http://eef.md/index.php?pag=news&id=931&rid=1384&l=ro> (accesat la 05.03.2019).
14. Declarație. Poziția Coaliției Civice „Pentru Alegeri Libere și Corecte” față de alegerile

parlamentare din 24 februarie 2019. 25 februarie 2019. În: <http://alegeliber.md/wp-content/uploads/2019/02/Declaratia-CALC-dupa-alegerile-parlamentare-februarie-2019.pdf> (accesat la 10.03.2019).

15. Asociația „Promo-LEX” selectează Observatori pe termen lung pentru monitorizarea alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019. În: <https://promolex.md/13339-asociatia-promo-lex-selecteaza-observatori-pe-termen-lung-pentru-monitorizarea-alegerilor-parlamentare-din-24-februarie-2019/?print=print&lang=ru> (accesat la 15.03.2019).

16. Raportul nr. 6. Misiunea de observare a alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019. Ziua alegerilor. Publicat la 1 martie 2019. În: https://promolex.md/wp-content/uploads/2019/03/Raport_Prorno-LEX_nr.6_EDay.pdf (accesat la 15.03.2019).

17. Ședința Curții Constituționale privind confirmarea rezultatelor alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019 și validarea mandatelor deputaților aleși. În: <http://www.constcourt.md/libview.php?l=ro&idc=7&id=1415&t=/Media/Noutati/9-martie-2019-sedința-Curtii-Constitutionale-privind-confirmarea-rezultatelor-alegerilor-parlamentare-din-24-februarie-2019-si-validarea-mandatelor-deputatilor-alesi> (accesat la 18.03.2019).